

ПРИВЛИЧАНЕТО НА ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ ОПРЕДЕЛЯ СЪДБАТА НА ПРЕХОДА

гл. ас. д-р Огнян Марков
Катедра "Обща теория на икономиката"
СА "Д. А. Ценов"- Свищов

Abstract: In this paper are treated problems, connected with attracting and developing foreign investments, as well as the tendencies and the prospects in their elaboration. The effectiveness of using foreign investments is most brightly revealed in the management and the improving of the economy.

An important part in the worked up theme is given to the link between foreign investments and the economic growth. Investments as a volume and structure are an indicator of the degree of integration of the respective economy in the regional and global processes, and as such they directly contribute to the binding of the corroborative and state objectives.

In the process of research a conclusion was reached that the influx of foreign direct investments to Bulgaria is still remaining unsatisfactory and not easily predictable. It will depend on the world conjuncture, the situation on the Balkan Peninsula and the progress of the reforms in our country. Foreign investments, including the joint-ventures, can overcome problems connected with productivity, shortage of capital, technology, marketing, management and motivation.

In that sense I hope that the conclusions made by me could be helpful for attracting foreign investments in Bulgaria.

JEL classification: F21, F23, O1, O4

Key words: foreign direct investments (FDI), joint venture, transition, globalization, regionalization, integration.

Една от основните тенденции в развитието на световното общество е глобализацията на икономическите връзки. На пръв поглед явлението е ново, но в същото време корените му са заложили в античната епоха. Новото се изразява в нарастващите темпове и мащабите на обвързване на икономиките, интернационализацията на финансовите пазари, транснационализацията на производството, разработването на цивилизационен модел за развитие на световното стопанство.

Интернационализацията на световната икономика се проявява в две основни направления – регионализация и глобализация. За материална основа за тези процеси може да се приеме международното движение на чуждестранните капитали, по-специално преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ). Износът им в света се увеличи от 390,8 млрд. долара през 1996г. на 799,9 млрд. долара през 1999г.¹ Както и преди основната част от тях се изнася от транснационалните корпорации (ТНК), разположени в промишлено развитите държави. В инвестиционния доклад "Трансгранични сливания, поглъщания и развитие" за

¹ Вж World Investment Report, 2000, p. 289.

2000г. на Конференцията на ООН за търговия и развитие (ЮНКТАД) вниманието е насочено към сливанията, тъй като на тях се падат около 720 млрд. долара от ПЧИ в света през 1999г.²

Според икономистите на ЮНКТАД в краткосрочен план положителният ефект от инвестициите на “зелено” – строителство на нови съоръжения и създаване на дъщерни фирми – е значително по-голям от покупко-продажбата на фирми, която може да има негативни политически последици заради установяването на чуждестранен контрол върху поглъщаната компания.

Другите недостатъци на поглъщанията в краткосрочен план са увеличаване на безработицата в резултат на закриването на губещи предприятия, замразяване на производствения потенциал, изтичане на валута при прехвърлянето на печалбата в централата и опасност от ограничаване на конкуренцията поради намаляване на броя на действащите фирми. Няколко години след сделката обаче негативните последици практически изчезват, защото чуждестранната компания е принудена да инвестира в развитието на дейността си, създавайки работни места и прехвърляйки нови технологии.

Според ЮНКТАД британските компании са инвестирали най-много в чужбина (199 млрд. долара), измествайки американските от първото място, като вероятно ще запазят лидерството, благодарение на успеха на Vodafone Air Touch при поглъщането на германската Mannesmann AG. САЩ продължават да бъдат най-привлекателното място за преки инвестиции с близо една трета от общата сума – 276 млрд. долара, а американските фирми уверено са окупирали челото на класацията на нефинансовите транснационални корпорации по чуждестранни активи (по данни за 1998г.) От европейските фирми единствено Royal Dutch/Shell (3-о място), а в челната петорка заедно с американските General Electric, General Motors, Ford и Ehhon. Положителното инвестиционно салдо на САЩ се дължи на големия интерес най-вече на европейските фирми към огромния американски пазар, който оказва влияние върху вкусовете и потреблението в целия свят. Въпреки обезценяване на еврото с 25% след въвеждането му през миналата година щатските компании не се втурнаха да изкупуват конкурентите си от Стария континент. Липсата на интерес вероятно е свързана с административните и бюрократични трудности, които очакват американците в Европа. Известно е как търговският гигант Wal-Mart беше принуден от германските власти да увеличи цените си по силата на стар закон за защита на дребните предприемачи.

ПЧИ в икономиките в преход.

ПЧИ в Източна Европа се увеличиха за трета поредна година, достигайки 23 млрд. долара, 3% от общата сума в световен мащаб (виж табл. 1). Най-значителни ПЧИ се правят в Чехия, Унгария, Полша и Русия. През 1999г. на първо място бе Полша със 7,5 млрд. долара, следвана от Чехия с 5,1 млрд. долара, от Русия с 2,9 млрд. долара, от Унгария с 1,94 млрд. долара. През 1999г. в четирите държави (Чехия, Унгария, Полша и Русия) бяха вложени 17,4 млрд. долара, което представляваше 81,3% от ПЧИ в 14-те страни от региона.³

² Вж Катанов, Г., “Дай ми един трилион”, в-к Капитал, 14-20 октомври 2000г.

³ Вж Петков, П., “Движение на задграничните преки инвестиции в световното стопанство”, сп. Банки, инвестиции, пари., кн. 2/2001г., стр. 20-25.

Преки чуждестранни инвестиции в Източна Европа

Страни/години	1999г. млрд. долари	Общо от 1989г. млрд. долари	Население (млн. души)	ПЧИ на глава от насел. (USD)
България	0,77	2,26	8,1	279
Естония	0,31	2,44	1,5	1627
Латвия	0,37	1,89	2,5	756
Литва	0,49	2,06	3,71	555
Полша	7,50	29,98	38,6	777
Румъния	0,96	5,44	22,6	241
Русия	2,86	16,54	147,7	112
Словакия	0,32	2,04	5,4	378
Унгария	1,94	19,10	10,2	1872
Чехия	5,11	16,25	10,3	1578

Източник: ЮНКТАД

Десетте години приватизация означават, че поне във водещите страни от региона все по-голяма част от постъпващите средства ще бъдат използвани за модернизация на съществуващите предприятия и инвестиции “на зелено”.

В анализ, посветен на присъединяването на източноевропейските държави към Европейския съюз “Икономист интелидженс юнит” подчертава, че самият процес на унификация на законодателството и контролът от страна на ЕС приближават бизнесусловията на Изток от Виена до западноевропейските. Високото равнище на инвестиции в страните от първата вълна означава, че не може да се очаква инвестиционен бум, както в Испания и Португалия след приемането в ЕС през 1985г., но вероятно ще се увеличи интересът на чуждестранните фирми, желаещи да се възползват от евтината и квалифицирана работна ръка, което ще доведе до повишаване на производителността и конкурентноспособността на икономиките.

България е между страните в които натрупани ПЧИ до 1999г. са много скромни – 2,26 млрд. долара. По показателя ПЧИ на човек от населението България бе само пред Румъния, Албания и Македония.

Според данни на Агенцията за чуждестранни инвестиции ПЧИ през 2000г. са 1100,0 млн. долара, а с натрупване за периода 1992-2000г. 3929,0 млн. долара, като постъпленията от приватизацията, включително поетите задължения и инвестиционни програми, дават възможност за увеличаване на общия инвестиционен ресурс в страната, което ще се отрази благоприятно върху обслужването на вътрешния и външния дълг. Приватизацията генерира уникален във времето ресурс, който може да бъде използван както за покриване на текущи дефицити, така и за дългосрочни цели като генератор на растеж.

Структурата на ПЧИ в България за 1992-2000г. е задоволителна. Над 70% са от най-развитите страни членки на ЕС, САЩ и Швейцария. Водачи в класацията са Германия, Гърция, Белгия, Италия и т.н. Структурата на ПЧИ през 1998-2000г. обаче поражда въпросителни. От общия приток на инвестициите над 20% са от инвеститори базирани в Кипър, Бахамските острови и Малта. Без да имаме основание да твърдим, че техният произход е в нарушение на световните правила, високият им дял не може да не поражда съмнение.

Структурата на ПЧИ по отрасли показва тяхната крайна насоченост и потенциала им да влияят върху отрасловата, продуктовата и технологичната модернизация. За периода 1992-2000г. в индустрията ПЧИ са 1969 млн. долара (около 50%), следва финансовата сфера със 767 млн. долара, търговията – 632 млн. долара, туризмът – 164 млн. долара, транспортът – 84 млн. долара. Недостатъчни са обаче чуждестранните инвестиции в строителството – 39 млн. долара и селското стопанство само 8 млн. долара.

Износът и вносът на ПЧИ в световното стопанство и през настоящето десетилетие няма да загуби своето значение. Икономическият растеж изисква увеличаване на инвестирания капитал в развитието и ръста на производството на стоки и услуги, повишаване ефективността на икономиката. Следователно съществува пряка необходимост от привличане на чуждестранни инвестиции.

Чуждестранни инвестиции и икономически растеж.

Изясняването на условията, при които чуждестранните инвестиции се превръщат във фактор на растежа, кореспондира с отговора на два въпроса. Първият е свързан с определяне размера на необходимите чуждестранни инвестиции. Вторият – с условията, при които необходимите чуждестранни инвестиции се превръщат във фактор на растежа.⁴

Не е достатъчно да се каже, че България може да се справи с тежкото икономическо състояние, че може да премине от стабилизация към растеж, ако се осигурят чужди инвестиции. За да бъде определен този размер, веднъж е нужно да бъде изведен необходимият темп на икономически растеж. На второ място е нужно да бъде определен възможният темп на икономически растеж.

Необходимият темп на икономически растеж е този, който осигурява на страната нужните условия за ускорено преминаване от по-ниска към по-висока степен на икономическо развитие и на тази база условия за системна позитивна промяна в жизнения стандарт на хората. Казано иначе, необходимият темп на растеж е този, който осигурява необходимите и достатъчни условия за постъпателно развитие на човека от по-ниски към по-високи етажи на цивилизованост. Необходимият темп на растеж се налага от логиката на човешкото развитие.

Възможният темп на растеж се предпоставя от онаследената структура на икономиката. За целта е нужна оценка на потенциала на българската икономика за развитие, който се съдържа в тази онаследена структура. Нужна е по-нататък оценка за възможния темп на растеж, който може да се постигне с този потенциал.

Ако максимално възможният темп на икономически растеж, който се предпоставя от онаследената структура на икономиката, е по-нисък от необходимия темп на икономически растеж, това показва, че ендогенният потенциал (ендогенната сила) на българската икономика е недостатъчен (недостатъчна) за нейното по-ускорено развитие, детерминирано от логиката на човешкото развитие и изискванията на интегрирането на стопанството в Европейския съюз.

Разликата между необходимия и възможния темп на развитие представлява не нещо друго, а размера, величината на потребните чуждестранни инвестиции. Те са дозата на необходимия “допинг”, на потребната допълнителна екзогенна сила. Но както добре е известно,

⁴ Вж Манов, В., “Чуждестранните инвестиции – благо но и капан за икономиката” – сп. Банки, инвестиции, пазари., кн. 5/1999г., стр. 12-17.

прекаляването с дозата на “допинга” може да нанесе непоправими поражения на този, който го взема. Аналогично на това трябва да се знае необходимата доза от чуждестранни инвестиции, за да не се навреди на икономиката. Нуждата от тази допълнителна сила в стопанството възниква поради това, че нивото на вътрешните спестявания е по-ниско от необходимия обем инвестиции, необходими за по-ускореното икономическо развитие на страната. Това противоречие (между нивото на вътрешните спестявания и необходимите инвестиции) се разрешава чрез използване на чужди спестявания, т.е. на чужди инвестиции. Тъкмо в такава ситуация се намира българската икономика.

Отговорът на въпроса относно размера на необходимите чуждестранни инвестиции довежда, както бе посочено, до друг не по-малко важен въпрос, а именно: при какви условия е разумно да се прибегва до използването на необходимия размер чужди спестявания? Казано иначе, става дума за изясняването на непосредствените условия, при които необходимият размер чуждестранни инвестиции се превръща в действителен фактор на растежа.

Практиката показва, че допълването на собствените спестявания (инвестиции) с чуждестранни е икономически обосновано, когато по този начин може да се финансира преминаването към по-висок етаж на стопанско развитие и на тази основа се осигури повишаването на жизнения стандарт на хората, когато без чуждестранните инвестиции страната не би могла да преследва целта за бърз растеж и развитие.

Макроикономическата стабилизация след март 1997г. радикално промени оценката за политическия и икономически риск в страната. Заедно с подобряване на макроикономическите параметри е изключително важно да се изведат икономически ползи от политическата стабилизация. Един от най-преките пътища е разработваната (заедно със Световната банка) на гаранционна схема за управление на политическия риск. Целта е да се намалят разходите по управление на инвестициите в България, особено в малкия и средния бизнес.

Ограничените ни ресурси – човешки, материални и времеви – очевидно изискват селективен подход и приоритетно решаване на проблемите. Условие за привличане на чуждестранните инвестиции е очертаването на ясни принципи и приоритети по отношение на отраслите, регионите и страните, към които ще се насочи политиката по привличане на инвестиции. Ориентацията към икономически растеж предполага стимулиране на развитието и инвестиционното поведение на основните му двигатели – приватизираните и новообразуваните частни предприятия с и без чуждестранно участие.

Стимулиране привличането на чуждестранни инвестиции в България.

Стратегическо значение за успеха на политиката на привличане на външни инвестиции е реализацията на **плавен преход от приватизационен към инфраструктурен модел на катализация на процеса**. Обявената инвестиционна програма на правителството е добра основа именно за изграждане на система от стандарти и цели, които следва да бъдат провеждани и постигнати от различни органи и институции по различно време. Силно стимулиращ преливащ ефект от външните инвестиции имат възлаганите от държавата поръчки. Логично е да се предполага, че държавата следва да се стреми да остави максимална част от своите разходи в страната, т.е. да генерира вътрешно потребление.

Правителството, за да успее да привлече по-голям дял от световните капиталови потоци, трябва да разработи и приложи дългосрочна стратегия за икономическо и политическо развитие, която да следва глобалните тенденции. Това е необходимо, но не и достатъчно условие за привличането на чуждестранния интерес към нашата страна.

България трябва да се отвори към света, да провежда широкомащабна, последователна и агресивна кампания за популяризиране на благоприятните си сравнителни предимства, на силните си страни. Успоредно с това страната трябва да провежда активна инвестиционна политика за съживяване на производството, да създаде благоприятен стопански климат, да изгради атмосфера на стопанска инициатива и предприемчивост.

И не на последно място трябва да предложим на чуждестранните инвеститори адекватна на изискванията им инфраструктура, която да способства за ефективното осигуряване както на стоки, така и на услуги. Такава една система на дългосрочни взаимоотношения ще спомогне за интегрирането на чуждестранните инвеститори в икономиката на България, а тя от своя страна ще има възможност да се възползва от трансфера на технологии и мениджърски опит.⁵

На държавата се отрежда важна роля при стимулиране на инвестиционния процес в инфраструктурата. Тук основната опасност идва от хипотезата държавата да хипертрофира своето участие, като от честен посредник и регулатор на процеса се превърне в монополен участник. А изкушенията не са малко, тъй като границата между двете лица на държавата при отсъствие на традиции, на ясни и открити процедури тегли към заместване на икономическите с псевдодържавни приоритети.

Максималното отваряне на процеса на предлагане и осъществяване на инфраструктурни проекти, на държавните поръчки е най-верния път към стимулиране на конкуренцията, а от там и на инвестициите. Представите за всяка държава като качество на инвестиционната среда в значителна степен се определят от начина, по който макропроектите се предлагат на международния пазар.

От всичко това следва, че за да стимулираме притока на чужди капитали усилията трябва да се насочат не само към предприемане на мерки за привличане на чуждестранни инвестиции, а (което е и по-важно) към създаване на благоприятни условия за задържането и мултиплицирането им.⁶ Трябва да се осъзнае, че интересът на чуждестранните инвеститори към нашата страна трябва да се поддържа непрекъснато. Така, намирайки инвестиционна и стопанска среда, отговаряща на световната практика и стандарти, те ще бъдат мотивирани да реинвестират печалбите си и по естествен начин ще привлекат нови потенциални инвеститори, ще разширят дейността си.

Това са основните направления, където трябва да се положат максимални усилия за привличането на чужди капитали. Естествено, за да се постигнат целите в тази област, е необходимо да се предприемат конкретни мерки. Тези мерки трябва да се впишат в цялостната стратегия за развитие на икономиката, да дадат ясни сигнали към потенциалните инвеститори за дългосрочност и последователност.

⁵ Вж Василев., Ил., "Чуждестранните инвестиции – катализатор на икономическия растеж" – сп. Банки, инвестиции, пазари., кн. 1/1999г., стр. 27-39.

⁶ Вж Иванова., П., "Как да привлечем чуждестранни инвестиции", сп. Банки, инвестиции, пари., кн. 5-6/1997г., стр. 42-45.

Първата стъпка, която трябва да се направи на макрониво, е промяна в начина, по който официалните институции се отнасят към проблемите на чуждестранните инвестиции и създаването на смесени предприятия в България. Нужна е по-голяма заинтересованост за решаване на трудностите, които чуждестранните инвеститори срещат у нас.

Агенцията за чуждестранни инвестиции трябва да се превърне в институция, към която чуждите инвеститори да могат да се обръщат за съдействие по проблемите, с които се сблъскват.

Необходимо е по-голямо сътрудничество и координация между държавните институции, имащи отношение към чуждестранните инвестиции. За целта би могло да се създадат специални звена в съответните правителствени и общински агенции. Така ще се осигури по-голяма гъвкавост и прагматизъм.

Благоприятен ефект върху притока на чужди капитали ще изиграе политиката на стимулиране на управителите и мениджърите на местните предприятия за привличане на чуждестранни инвестиции. Отношенията между чуждите и местните предприемачи трябва да се развиват на микроравнище. Чуждестранните инвеститори искат да преговарят със способни мениджъри и банкери, а не с държавни служители. Оттук и новата роля, която ще играе правителството. То трябва да се превърне в координатор, помощник и партньор. **Необходимо е частните предприемачи да бъдат основната движеща пазарна сила.**

Без изграждането на стабилна политическа и икономическа среда е немислимо да се говори за траен растеж в притока на чужд капитал. Може да се каже, че чуждестранните инвестиции следват икономическия растеж, а не че го водят. Това ще повиши рейтинга на страната ни, а оттам и интереса на чуждестранните инвеститори към предприемаческа дейност в България. Бързата приватизация и оттеглянето на държавата от производствения сектор ще даде на чуждите инвеститори по-голяма сигурност по отношение на конкурентната среда.

Главен индикатор за това, доколко страната ни е отворена за чужди капитали, е ясно формулираната стратегия по отношение на крупните предприятия. На търсенето от страна на чуждестранните инвеститори трябва да съответства адекватно предлагане на инвестиционни обекти. Нужна е по-голяма решителност за приватизирането на предприятия със структуроопределящо значение за страната ни. Разработването на политика, която да отвори сектори, като телекомуникациите и транспорта за чужди инвестиции, ще изиграе позитивна роля за привличането им в страната. **Интересите на страната ни трябва да се защитават не чрез административни забрани, а чрез пазарни методи.** Колкото по-благоприятна е бизнес-средата и колкото по-малко са бюрократичните спънки, толкова по-ефективна ще бъде инвестицията, а следователно и по-голямата полза за страната ни.

За интереса на чуждестранните инвеститори към България не трябва да се съди само по обема вложени капитали, а и по тяхната структура. За да привлечем не само повече чуждестранни инвестиции, а повече дългосрочни и крупни инвестиции е необходимо да се разработи цялостна последователна политика за насочването им към експортно ориентирани и инфраструктурни отрасли. Това е важен фактор в конкуренцията за привличане на чужди капитали. Участието на чужди капитали в реализирането на инфраструктурни проекти ще бъде ясен сигнал за други нови потенциални инвеститори. По-конкретно това означава, че са необходими конкретни решения за

предоставянето на концесии, например за построяването и използването на магистрала, летища и други инфраструктурни проекти. Естествено е тази идея да има много противници, но преценявайки обективно, това ще е от полза за развитието на България, която няма необходимите финансови средства за изграждането на съвременни комуникационни системи. Нашите интереси могат да бъдат защитени по естествен начин, чрез вписване на чуждите интереси в нашите, както на макро, така и на микрониво.

Нужен е по-голям прагматизъм, гъвкавост и обективизъм при решаването на проблема със собствеността върху земята гаранция за сигурност на чуждестранните инвеститори. Пустееща земя или голям промишлен комплекс, изграден по световни стандарти, с модерна техника и осигуряващ нови работни места? Въпрос, чийто отговор е ясен. Пълната забрана е твърде крайна, непопулярна и непазарна мярка. Конкретната оценка на инвестиционни проекти, но според ясни и конкретни критерии, ще привлече конкуриращи се оферти на крупни стратегически инвеститори.

Уеднаквяването на законодателството с това на ЕС ще даде на чуждите инвеститори по-голяма сигурност, както по отношение на стопанската дейност, така и по отношение разрешаването на евентуални проблеми. Това ще спомогне за изграждането на стопанска среда, близка до тази в страните с развита пазарна икономика.

Постигането на съгласуваност и яснота на законовите разпоредби в нашето законодателство е също решаващ фактор за стимулиране на чуждестранните инвестиции. Практическото им прилагане, осигуряването на централизирана и лесно достъпна информация би улеснило чуждестранните инвеститори. В резултат на това те биха увеличили инвестициите в страната капитал.

Съществена роля за изграждането на благоприятна инвестиционна среда и за привличане на чужди инвестиции играе и данъчното облагане. Оценката на данъчния климат в дадена страна, като съчетание от данъчна политика, правна уредба, практика и култура е от решаващо значение за чуждестранните инвеститори при вземането на решение дали да се инвестира, или не. По-голяма тежест се придава на ясната, осмислена и последователна данъчна политика, в която точно да са определени приоритетните сектори за насърчаване на инвестициите, а не на данъчните преференции. Големите данъчни облекчения няма да окажат стимулиращо въздействие върху крупните инвеститори, ако липсва дългосрочност, прозрачност и предсказуемост на механизма, който формира данъчната система. Освен това честите промени в данъчния режим дават ясна представа за отношението към чуждестранните инвестиции, доколкото те се допускат в страната.

Като цяло в българската нормативна уредба липсваха основните принципи на данъчни системи, които се прилагат от други страни в преход, с които България трябва да се конкурира при привличането на чуждестранни капитали. А те са: стимулиране на дългосрочни инвестиции; насърчаването им към приоритетни региони; насърчаването на инвестициите във високоразвита техника и технология.

За да насочат финансовите си ресурси към България, чуждестранните инвеститори трябва първо да почувстват благоприятно отношение както от страна на законодателството, така и от страна на данъчната администрация, да се убедят, че правителствата следват определена стратегия при разработването на данъчната политика. Стабилна данъчна система с автоматично прилагане на

законовите разпоредби, с адекватни данъчни ставки и без възможности за субективни преценки ще има стимулиращ ефект и за чуждите, и за местните инвеститори.

Неотложни мерки трябва да се предприемат и за стабилизиране на финансовата система – сърцето на една икономика. Чуждестранното участие в банковия сектор стимулира притока на чужд капитал по две линии: пряко и косвено. Косвеният ефект ще дойде от по-голямата стабилност на банките и доверието в тях, а оттам и на по-благоприятна инвестиционна среда в резултат на по-добрия мениджмънт и ефективност. Прекият ефект върху притока на чуждестранни инвестиции е, че чуждите финансови институции, стъпвайки на нашия пазар, ще привлекат и своите клиенти. Следователно трябва да се предприемат конкретни решения за привличането на финансови посредници. Това може да стане най-бързо чрез завършване на приватизацията на държавните банки, което би било естествена последица от една разумна политика. Намалването на държавното участие в банковия сектор за сметка на частния капитал ще даде на чуждите инвеститори по-голяма възможност да оперират в една конкурентна среда.

Създаването на капиталов пазар е жизнено необходимо за ефективното мобилизиране на финансови ресурси. Той е важен индикатор както за състоянието на отделно предприятие, така и за състоянието на цялата икономика. Стопанската дейност на чуждестранните инвеститори е неразривно свързана с капиталовия пазар. Те са свикнали да използват различни финансови инструменти както за мобилизирането на необходимите финансови средства, така и за защита на приходите си. Така че изграждането на ефективно функциониращ капиталов пазар с добре изградена информационна система ще привлече нови не само преки чуждестранни инвестиции, а и портфейлни.

Не трябва да се пренебрегва и необходимостта от популяризирането на предоставените облекчения, от представянето на България пред света. Чуждестранните инвеститори трябва да научат за съществуващите възможности за инвестиционна дейност, за да дойдат и да се убедят в решителността за продължаване и задълбочаване на структурните реформи, за да останат. България трябва непрекъснато да поддържа интереса на чуждите предприемачи чрез провеждането на цялостна рекламна кампания: поддържане на комплексни дългосрочни отношения както на държавно, така и на фирмено равнище; провеждане и участие в различни конференции и симпозиуми; осигуряване ефективно подпомагане както на заинтересованите потенциални инвеститори, така и на вече инвестирали в страната.

Специална рекламна кампания би могла да се насочи към българските предприемачи в чужбина. От една страна, те са част от българската народност, познават характерните за страната ни особености, а от друга страна, вече са придобили опит и умения за развиване на стопанска дейност в пазарна среда. Бързото и решително провеждане на реалната реформа ще бъде доказателство за необратимостта на процеса и гаранция за вложените от тях ресурси.

Създаването на български агенции за чуждестранни инвестиции в други страни също би могло да бъде част от промоцията на България пред световните бизнес-среди. Необходими са по-близки контакти с потенциалните частни инвеститори с цел подобряване на информационния поток на микроравнище.

Решителните действия и предприемането на широкомащабни и последователни мерки ще окажат кумулативен ефект върху притока на чужди капитали. Но постигането на желания резултат е невъзможно без създаването на

истинска пазарна среда, без преструктуриране на реалния сектор и без либерализиране на цялата икономика.

Извършените и очакваните равнища на вътрешни, входящи и изходящи инвестиции предопределят в значителна степен динамиката и характера на икономическия растеж. Те крият и значителни възможности за въздействие върху този процес чрез възприемане на адекватни на очакваните от субектите на инвестиционния процес промени в политиката на макро и микроикономическо равнище от правителствата на приемащите страни.

В заключение ще подчертаем, че много важно за България е привличането на стратегически и сериозни инвеститори. Желателно е да се дава предпочитание на сериозни инвеститори от най-развитите страни и да се проявява предпазливост спрямо инвеститори със съмнителен произход, съмнителна бизнес-етика и ограничени обновителни способности. При договаряне на приватизационни сделки да се настоява повече за инвестиционни ангажименти и да се държи на тяхното спазване.